

Peaminister Andrus Ansipi ettekanne Riigikogus valitsuse Euroopa Liidu poliitikast 9. detsembril 2008

Austatud proua juhataja,
Lugupeetud Riigikogu liikmed,
Ekstsellentsid,

Ma tänan Riigikogu võimaluse eest anda ülevaade valitsuse Euroopa Liidu poliitikast.

Lubage mul kõigepealt teha väike kõrvalepõige meie lähiajalukku. Detsembri keskpaik seitseteist aastat tagasi oli täis sündmusi, mis väärivad esiletõstmist ka tänase kõne kontekstis. Eilse päevaga seitseteist aastat tagasi seostub ajalooline otsus saata laiali riik, mis küüniliselt kasutas oma nimes vaba tahet sümboliseerivat sõna 'liit'. Nii leidis oma lõpu re³/₄iim, mille loomine oli üheks 20. sajandi suurimaks geopoliitiliseks katastroofiks.

Vaid päev hiljem leppisid kaksteist vaba riiki Maastrichtis kokku lepingus, millega uuendati ühtse Euroopa arhitektuuri. Euroopa Liidu sünniaktil on Eesti jaoks eriline tähendus, sest samal ajal tervitas vastloodud liit Eesti riigi iseseisvuse taastamist.

Daamid ja härrad,

Eesti liikmelisus ei ole lihtsalt ajalooliste võimaluste ärakasutamine – õigel ajal õiges kohas olemine. See ei ole ka pelgalt rahvusliku mõjuvõimu või kasu suurendamiseks ette võetud samm. Meie lõimumine on 90 aastat tagasi vabariigi loomisel tehtud valikute enesestmõistetav areng. Miks? Sest need väärtused, millele loodi Eesti Vabariik, on väärtused, millel põhineb meie ühistöö Euroopas.

Millised need väärtused on? Arusaam, et ühiskonnaelu korraldamise aluseks on isikute vaba tahe ning kokkulepitud reeglite austamine kõigi, aga eelkõige nende poolt, kelle käes on meelevald teiste üle. Et eriarvamusi tuleb lahendada esmajoones läbirääkimiste ja ühisosa otsimise teel, mitte jõudu kasutades või sellega ähvardades. Veendumus, et õigus ja võim ei ole sünonüümid.

Meie soov on, et nii isikute kui riikide omavaheline suhtlus põhineks just neil väärtustel. Kõige tõhusam viis seda tagada on seista hea selle eest, et Euroopa Liit oleks tugev.

Me oleme tugevad, kui meie koostöö põhineb solidaarsusel. Muu hulgas tähendab see ka kõikide liikmesriikide tahet leida alati ühisosa. See ei tähenda, et meie vahel ei oleks eriarvamusi. Kuid see, et riikidel on erinevad lähtekohad, ei tähenda, et ühise seisukoha leidmine ei oleks võimalik. Või et leiduks osapooli, kes seda ei soovikski. Tulised vaidlused ei näita ELi nõrkust. Vastupidi, arutelud on heade otsuste taimelavad: ainult nii saame olla kindlad, et oleme kõik läbi mõelnud.

Meie koostöös on igal osalisel oma hääl, kuid hääletamine toimub väga harva. Tahe lahendada eriarvamusi konsensusel teel teebki meie liidu unikaalseks ning tagab selle edukuse.

Seetõttu ei ole ma kunagi nõustunud nendega, kes niipea kui neile hakkab tunduma, et ühe või teise küsimuse arutelu ei kulge Eestile soodsas suunas, on kohe kutsunud valitsust üles kasutama vetoõigust. Vetoõigus on meil tõepoolest olemas, kuid sellega ei tohi vehkida kitsaste erihuvide pinnalt. Euroopa edasi liikumisele piduri peale tõmbamine oleks õigustatud vaid juhul, kui sellega saab vältida kukkumist kursitikka. Sattumist olukorda, mis ohustaks eelpool toodud väärtuste püsivust või meie eksistentsiaalseid rahvuslikke huvisid.

Koostöö blokeerimine ei ole edukas ega mõistlik strateegia ühegi üksiku partneri eesmärkide saavutamiseks ega ka meie ühistele eesmärkidele jõudmiseks. Koostöö blokeerija saavutab pikemas perspektiivis vaid selle, et teistel kaob huvi temaga koostööd teha. Küsimuste pidev vetostamine näitab samuti oma suutmatust leida lahendusi.

See ei tähenda, et riigid ei peaks olema kriitilised, või vaikima küsimustes, mis on enamusele ebapopulaarsed. Suur eurooplane Voltaire on elegantselt sõnastanud põhimõtte, mille järgimine on äärmiselt oluline ka liidu tegevuses: isegi kui me ei ole mõne partneri seisukohaga nõus, peaksime me kõik olema valmis kaitsma tema õigust oma seisukohta esitada.

Euroopas ei toimita üksi ning kedagi ka ei jäeta üksi. Me peame tajuma, et vaid üksi tegutsemine võib tekitada petliku mulje, et ühistööd polegi vaja. Koostöö halvamise või sellest pidevalt mööda minemisega nõrgestaksime me partnerluse tõhusat toimimist ja looks eksliku arusaama meie liidu killustatusest. Poleks koostööd, poleks Euroopa Liitu.

Lugupeetud Riigikogu

Meie koostöö formaat sarnaneb seega pigem Filharmoonia kammerkoori kui soleerivate tähtede võistulaulmisega. Kuigi kooris on lauljaid palju, on iga hääoluline. Ei ole võimalik tõsta ühte riiki esile teiste arvelt, loetledes kellegi arvukaid või vähem arvukaid initsiatiive. Ma ei usu ka, et meie edulugu põhineks vaid ühe partneri individuaalsel innukusel. See ei tähenda, et hea algatus ei oleks väärtuslik.

Ma olen kindel, et nii nagu iga teise liikmesriigi, nii on ka Eesti liitumine tugevdanud neid väärtusi, mida ma kõne alguses esile tõstsin. Eesti jalajälg ei ole suur, kuid see on olemas ja vajalik. Eesti on kindlasti andnud jõudu neile, kes on propageerinud liberaalset turukorraldust, toonud suuremat tähelepanu liidu naabruspoliitikas idapartnerlusele.

Oleme viinud meie enda läbiproovitud, toimivad kodused e-lahendused Euroopa Liidu tasandile ja selle kaudu aidanud muuta paljude EL kaaskodanike elu mugavamaks. Just eelmisel nädal tutvustasime koos Portugaliga EL nõukogus lahendust, mille abil on võimalik Eesti ja Portugali elanikel teineteise riikides luua ettevõtte ilma oma kodukohast lahkumata. E-lahendusi ning digitaalset isikutuvastust kasutades. Oleme ühepoolselt avanud oma ettevõtjaportaali ka Belgia, Leedu ning Soome kodanikele. Olen kindel, et üsna pea saab sellest tavapärane ettevõtete ülepiirilise loomise meetod kogu Euroopas, kõikides liikmesriikides.

Liikmelisus ei ole Eesti jaoks kindlasti küsimus kasude-kahjude vahekorraldusest. Liikmelisus on asjade loomulik olek. Nii nagu Eesti elanike õigus kasutada Euroopa Liidu elanikena enneolematuid võimalusi ja vabadusi. Selle nädala lõpus on meil muu hulgas meeldiv võimalus tervitada osade nende vabaduste laienemist ©veitsi kodanikele, kui nende riik liitub Schengeni viisaruumiga (12.12.2008). Kindlasti on see ilus hooaja alguse uudis ka kõigile mäesuusatamise sõpradele Eestis.

Kuid avatusest ja vabadusest on kõige suuremat tulu saanud Eesti majandus. 60% Eesti töötleva tööstuse ekspordist toodavad Eestis tegutsevad teiste riikide ettevõtted. See on oluline osa Eestile ühest kõige olulisemast majandussektorist. Seal toodetakse suurem osa meie lisaväärtusest ning see pakub tööd tuhandetele kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele. Need ettevõtted ei oleks Eestis, kui me ei kuuluks Euroopa Liitu.

Eesti on edukas suuresti tänu meie partnerlusele Euroopas. Tasuks mõelda sellele, millises seisus oleks täna Eesti, juhul kui me ei oleks Euroopa Liidu liikmed. On ilmselge, et taolisel juhul oleks Eesti julgeolek hapram, majanduslangus sügavam ning kodanike toimetuleku kirjeldamiseks oleks

kohatu kasutada sõna 'heaolu'. Kõikidel liitu mittekuuluvatel Euroopa riikidel, olgu nad Eestist jõukamad nagu Island või vaesemad nagu Moldova, on täna raskem kui liitu kuuluvatel riikidel.

Seega, väärtustagem enda kuulumist Euroopasse ja kandkem ka sellega kaasnevat vastutust. Euroopa Parlamendi valimised on kuue kuu pärast. Kutsun kõiki kodanikke sellest innukalt osa võtma. Valimised annavad inimestele vahetu võimaluse mõjutada Euroopa ühistöö suunda ja tempot. Loodan siinkohal, et kodanikud mäletavad veel neid poliitikuid, kes enne liitumist ennustasid Eestile Euroopas hävingut ning kiiret hääbumist. Või neid, kes proovisid demoniseerida meie võimalikku partnerlust, tõmmates kohatuid paralleele Eestit okupeerinud režiimi nimega. Või neid, kes lihtsalt hämasid ega julgenud otsustada.

Austatud Riigikogu,

Ekstsellentsid,

Valitsuse EL poliitika tulem on ennekõike õiguskord, mida me Euroopas oma partneritega kujundame. Suuremas osas reguleerib see õiguskord valdkondi, millel on sügav puutumus sisepoliitiliste valikutega. Ma ei taha sellega väita, et Eesti olulisematel välispoliitilistel eesmärkidel ei ole midagi pistmist meie Euroopa Liidu poliitikaga. Kindlasti on. Kuid ma jätan selle osa kajastamise välisministri ülesandeks, kui ta tuleb teie ette, et Vabariigi Valitsuse nimel anda ülevaade Eesti välispoliitikast. Täna räägime ennekõike meie, Euroopa, sisemistest valikutest.

Daamid ja härrad,

Lähiaastatel seisab meie ees kaks suurt ülesannet. Esiteks, majanduse uuele kasvule kaasa aitamine ja Euroopa pikaajalise konkurentsivõime tagamine. Teiseks, läbimurre rahvusvahelistel kliimaläbirääkimistel ning selle mündi teine külg, Euroopa ühtse energiaturu loomine.

Kõigepealt majandus- ja finantskriisiga toimetulekust.

Rahvusvaheline finantsturgude kriis on ilmekalt tõestanud ühise rahapoliitika vajalikkust Euroopas. Euro on asendamatu turustabiilsuse tagaja ja pikaajalise majanduskasvu garant. Seega on oluline, et me jätkaksime rahaliidu laiendamisega Euroopa Liidus. Euro kasutuselevõtt Eestis on lähiaastatel valitsuse prioriteet number üks.

Majandussurutisega käsikäes käivad nõudmised kaitsta turgu, soovid riigi suuremast sekkumisest, et toetada n-ö „olulisi sektoreid“. Selles ei ole midagi uut. Kuid need oleksid valed lahendused. Euroopa ja Eesti edu põhineb avatud, võrdsetel konkurentsireeglitel põhineva majandusruumi loomises. Meie edulugu on liberaalse turupoliitika edulugu. Avatusega kaasas käiv vastastikune majanduslik seotus leevendab majanduslanguse mõju ning loob võimalused uueks kasvuks.

Seega peame ühelt poolt laiendama ja süvendama siseturu vabadusi, seal hulgas liikuma edasi ühise põllumajanduspoliitika reformiga. Samuti muutma ühiseelarvet selliselt, et see toetaks senisest enam majanduse konkurentsivõime kasvu aluseks olevat innovatsiooni ning arendustegevust. Teisalt tuleb jõuliselt seista katsete vastu ehitada barjääre rahvusvahelises kaubanduses. Ma loodan, et Doha läbirääkimisvoorus õnnestub saavutada läbimurre veel sellel kuul. Kuid ka läbikukkumine ei saa olla ettekäändeks maailmamajanduse liberaliseerimispuüete tagasikeeramiseks.

Sellega seoses tahaksin rõhutada transatlantiliste majandussuhete olulisust. EL-i ja USA kahepoolne kaubandus on maailma suurim. See teeb meist mõlemast olulise jõu maailma kaubandussüsteemis. Ootan Euroopa Komisjonilt ja tulevastelt eesistujatelt konkreetseid samme USA ja Euroopa Liidu

vahelise vabakaubanduse arendamisel.

Avatud majandusruumi hoidmine ja arendamine ei tähenda, et turureeglid ei vajaks kriitilist ülevaatumist ja kohatist karmistamist. Kuid reegleid vorpides ei tohi halvata turu eneseregulatsiooni võimet. Eesti seisab selle eest, et reeglid oleksid mõistlikud, ei kängitseks turgu ega looks keskkonda, milles turuosalisel ei tunnetaks oma vastutust.

Lubage mul nüüd tulla kliima- ja energiapoliitika juurde.

Järgmisel aastal umbes samal ajal tahame me Kopenhaagenis jõuda uuele rahvusvahelisele kokkuleppele kliimaküsimustes. See kokkuleppe on mõõdapääsmatu ja vajalik. Eesti soov on, et nendel läbirääkimistel osaleks EL ühtsena, et me kõneleks ühel häälel. Selle eelduseks on meie sisemine kokkulepe nendel teemadel.

Eesti toetab kliimapaketti ning ma usun, et selle nädala lõpuks jõuame me ka kokkuleppele. See ei ole kemplemine selle üle, kes saab rohkem kvooti. Kes tohib rohkem, kes vähem süsinikku õhku paisata. On põhimõtteline valik, kas Euroopa tahab liikuda keskkonnasõbralikuma majandusmudeli suunas, või mitte. Ning kas me tahame seeläbi vähendada oma energiasõltuvust kolmandatest riikidest. Pakett motiveerib liikmesriike energiat säästma ning energia-allikaid mitmekesistama. Loomulikult on sellel oma hind ning lühiajalises perspektiivis tähendab see ilmselt hinnatõusu ka tarbijatele. Pikemas perspektiivis oleks kulud aga veelgi suuremad, ning olukord ebakindlam, kui me täna neid samme ei astuks.

Kliimapakett, eriti selle taastuenergia osa, on tihedalt seotud Euroopa ühtse energia siseturu loomisega. Vaba turu loomine Euroopas algas tänaseni olulisest energia-allikast sõest ning väga energiamahukast terasesektorist 56 aastat tagasi. On sümbolne, et nüüd oleme lõpuks jõudnud ühtse energiaturu loomiseni, mis tagaks tarbijatele pikaajalise varustuskindluse ning taskukohase hinna võimalikult keskkonnasäästlikul moel.

Turu toimimiseks on vaja turuplatsi ja reegleid. Üleeuroopaline energiaturuplats tähendab eelkõige ühendusi: elektriliine ning gaasiterminale ja -torusid. Täna on Eesti energiaturg suures osas ülejäänud Euroopast isoleeritud. Sestap on mul väga hea meel, et oleme koos komisjoniga välja töötamas Läänemere ühenduste kava, mis peaks tegema lõpu meie elektrituru eraldatusele ja liitma Eesti elektrituru Lääne-Euroopa sagedusalaga.

Uutes turureeglites oleme me tänaseks sisuliselt kokku leppinud. Nüüd tuleb need ka rakendada. Ühtlustades seni eksisteerivad erandid ja kaotades tõkked. Siinkohal meenutan eelmisel kuul Tartus Eesti, Läti ja Leedu peaministrite kohtumisel Eesti initsiatiivil tehtud otsust ühineda aastaks 2013 Põhjamaade elektrituruga, alustades selleks vajalike ettevalmistustega juba täna.

Austatud Riigikogu,

Teie poolt ratifitseeritud Lissaboni leping ei ole veel jõustunud, kuid Euroopa koostöö toimib ning areneb üha jõudsamas tempos. Euroopa Liit töötab ning Euroopa muutub järjest sidusamaks.

Ma sooviksin siinkohal tänada meie tänast eesistujariiki Prantsusmaad. President Sarkozy on olnud sunnitud tegelema väga paljude erakorraliste teemadega ja on saanud suurepäraselt hakkama. See näitab, et EL töötab nii tava- kui ka kriisioludes. Kriisid võivad olla globaalsed aga ka EL sisesed. Ka viimastega on saadud hakkama. Meie liit on tugev, ning hästi hoitud eesistumiste teatepulk antakse üle kindlatesse kättesse. Soovin siinkohal etteruttavalt T'ehhi Vabariigile jõudu.

Daamid ja härrad,

Tänase kõne märksõnad olid Euroopa ühtsus ja solidaarsus. Kaitskem neid, arendades institutsioone, mis neid kannavad. Jätkakem Euroopa ehitamist nii majanduse kui poliitilise liidu mõttes. Süvendagem ja laiendagem meie koostöö aluseks olevaid vabadusi, viies muu hulgas lõpule ühtse energia siseturu loomise. Siis oleme edukad nii koos, kui eraldiseisvalt.

Täna tähelepanu eest